

PLĖTROS PROGRAMOS PAŽANGOS PRIEMONĖS APRAŠE NURODYTOS INFORMACIJOS PAGRINDIMO APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

Plėtos programos pažangos priemonės kodas ir pavadinimas	01-004-08-04-03 „Sukurti sąlygas atvirumo plėtrai viešajame sektoriuje“
Nacionalinio pažangos plano uždavinys	8.4 uždavinys. Tobulinti viešojo valdymo sistemą, didinti jos efektyvumą ir atvirumą
Plėtos programa	Viešojo valdymo plėtos programa
Atsakinga institucija (koordinuojančioji institucija)	Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija (koordinuojančioji institucija – Vyriausybės kanceliarija)

II SKYRIUS SIEKIAMAS POKYTIS

PLĖTROS PROGRAMOS PAŽANGOS PRIEMONĖS LAUKIAMAS POKYTIS

Šios pažangos priemonės įgyvendinimas sprendžia 2022–2030 Viešojo valdymo plėtos programoje įvardintą 8.4 uždavinio (Tobulinti viešojo valdymo sistemą, didinti jos efektyvumą ir atvirumą) 4 problemą – **Visuomenės dalyvavimo viešojo valdymo sprendimų rengimo ir priėmimo procesuose sąlygos neužtikrina įtraukaus teisėkūros proceso.**

Tai, kad atviro viešojo valdymo branda yra žema, o kokybiškas visuomenės dalyvavimas viešojo valdymo sprendimų rengimo ir priėmimo procesuose nėra užtikrinamas lemia šios priežastys:

- Viešojo valdymo institucijoms trūksta motyvacijos ir kompetencijų organizuoti sėkmingas visuomenės įtraukimo į viešojo valdymo sprendimų rengimo procesus veiklas (4.1 priežastis);
- Visuomenei trūksta informacijos ir gebėjimų dalyvauti viešojo valdymo sprendimų rengimo ir priėmimo procese (4.2 priežastis);
- Trūksta nuoseklaus, pasitikėjimu grįsto viešojo valdymo institucijų ir visuomenės dialogo (4.3 priežastis).

Problema pagrindžiantys rodikliai:

1. Žemas konsultavimosi brandos lygis.

Nepaisant augančio viešojo valdymo institucijų supratimo apie atvirumą ir visuomenės dalyvavimo svarbą, konsultavimosi brandos lygis pastaraisiais metais išlieka žemas. 2020 metais 3 ministerijos iš 14 buvo įvertintos kaip pasiekusios antrąjį brandos lygį (pirmojo brandos lygio niekas nepasiekė), 2021 m. – 2 ministerijos iš 14 buvo įvertintos kaip pasiekusios antrąjį brandos lygį (pirmojo brandos lygio niekas nepasiekė), 2022 m. – 2 ministerijos pasiekė pirmąjį brandos lygį, 3 ministerijos pasiekė antrąjį brandos lygį.¹ Atvirumo plėtra institucijose ir visuomenės įtraukimo iniciatyvos dažniausiai nėra planuojami, todėl vykdomi neturint aiškių gairių, skubant. Tiek ministerijų darbuotojams,

¹ Informacija pateikta remiantis kasmet Vyriausybės kanceliarijos atliekamo ministerijų konsultavimosi brandos vertinimo rezultatais

atsakingiems už atvirumo plėtrą ir viešąsias konsultacijas, tiek ir sprendimų rengėjams stinga žinių ir gebėjimų šioje srityje.

Trūkstant žinių ir patirties, dažnai nenustatoma aiški tikslinė grupė, nevykdoma tikslinga komunikacija, siekiant įtraukti reikalingus suinteresuotus asmenis, pasirenkamas neveiksmingas (o dažnai lengviausiai organizuojamas) konsultavimosi metodas, dalyvavimo metu būna neįvertinama visuomenės nuomonė, neatliepiami poreikiai, nesuteikiamas grįžtamasis ryšys apie dalyvavimo rezultata. Tokiu atveju dažnai viešoji konsultacija nepavyksta.

2. Žemas visuomenės gebėjimų dalyvauti lygis.

Visuomenė yra pilietiškai pasyvi, menkai naudojami dalyvavimo galimybės, nesijaučia galinti daryti įtaką ir nesulaukia grįžtamojo ryšio, todėl šalies pilietinio dalyvavimo indeksas svyruoja nuo 22 iki 28 balų².

Gyventojų nuomonei apie viešojo valdymo institucijas didelę įtaką daro išankstinės, dažnai realia patirtimi nepagrįstos, neigiamos nuostatos ir stereotipai apie viešąjį valdymą bei jame dirbančius darbuotojus arba neigiama dalyvavimo viešojo valdymo procesuose patirtis. Visa tai formuoja neigiamą visuomenės požiūrį į atvirą viešąjį valdymą ir netikėjimą, kad piliečių nuomonė svarbi.

Nepakankamas visuomenės švietimas ir informavimas apie dalyvavimo viešojo valdymo procesuose naudą, galimybes ir būdus sumažina visuomenės aktyvumą ir potencialą įsitraukti į valstybės valdymą.

Naudojami nepatrauklūs ir visuomenės poreikių neatitinkantys dalyvavimo įrankiai, būdai, stokojama sėkmingų visuomenės dalyvavimo pavyzdžių.

3. Dialogo tarp visuomenės ir valdžios trūkumas.

Visos aukščiau išvardintos priežastys lemia tai, kad viešojo valdymo institucijoms ir visuomenei vis dar sudėtinga kurti tvarų tarpusavio dialogą, trūksta atviros bendradarbiavimo kultūros. Institucijos nėra linkusios aiškiai planuoti visuomenės įtraukimo, apie tai informuojama nenuosekliai, dažnai per vėlai ir pasirenkamos netinkamos informavimo ir įtraukimo priemonės. Tokiu atveju dialogas su visuomene yra neveiksmingas, nepasiekiami konsultavimosi tikslai.

Dalyvavę konsultacijose gyventojai ne visuomet gauna grįžtamąjį ryšį, į jų pasiūlymus nėra atsižvelgiama, o tai mažina jų aktyvumą ir norą dalyvauti ateityje šiame procese.

Nepakankama tinklaveika ir gerųjų dialogo pavyzdžių trūkumas trukdo nuosekliai bendradarbiauti ir plėtoti ilgalaikes partnerystes. Trūksta atvirumo ir visuomenės įsitraukimo iniciatyvų tarpinstitucinio koordinavimo, kuris suteiktų platformą dalytis patirtimis ir idėjomis taip siekiant kokybiško bendradarbiavimo su visuomene įvairiomis formomis.

Problemos sprendimo būdas – atvirumo plėtos projektai

Siekiant kryptingų atvirumo pokyčių viešajame sektoriuje, bus vykdomi atvirumo plėtos projektai: 2023-2030 m. juos sudarys įvairios komunikacinės, edukacinės, metodinės, prireikus ir reguliacinės bei technologinės veiklos ir priemonės. Atvirumo plėtos projektai padės išspręsti iššūkius, kylančius dėl visuomenės įtraukimo kokybės trūkumo, dialogo stygiaus, nes jais bus sukuriamos sąlygos atvirumo plėtos pokyčiams.

Planuojama, kad atvirumo plėtos veiklos bus atrenkamos organizuojant projektų atranką, o projektai patektų į „Atviros Vyriausybės veiksmų planą“. Įgyvendinant priemonę bus siekiama įgyvendinti atvirumo plėtos projektus, orientuotus į viešojo sektoriaus skaidrumo, visuomenės dalyvavimo ir atskaitomybės didinimą. Projektų tematika galės apimti įvairias su atvirumu sritimi

² Gallup Global Civic Engagement tyrimas, 2016 / 2018 m.

susijusias temas, tokias kaip finansinis atvirumas, viešojo sektoriaus paslaugų kokybės gerinimas, įtrauktis, teisingumas, atviros valdžios institucijos, atviri viešieji pirkimai, pilietinės visuomenės erdvė, galutinių naudos gavėjų registrai, skaitmenizacija, pasitikėjimo didinimas ir pan. Projektų atranka bus vykdoma įgyvendinant Lietuvos dalyvavimą tarptautinėje iniciatyvoje „Atviros Vyriausybės partnerystė“³ bei kuriant dvimečius (nutarus – ketverių metų trukmės) atvirumo plėtos projektų planus. Pažangos priemonės tikslas – nustatyti atvirumo plėtos projektų atrankos būdą.

Atvirumo plėtos projektai gali apimti įvairias sritis – nuo finansinio atvirumo skatinimo iki galimybių dalyvauti sukūrimo. Atvirumo plėtos projektais siekiama užtikrinti tvarų atvirumo brandos augimą bei atvirumo principų (skaidrumas, atskaitomybė ir dalyvavimas) principų įgyvendinimą. Į atvirumo brandos pažangą orientuoti projektai sudarytų sąlygas gerosioms praktikoms įsitvirtinti. Gerųjų užsienio praktikų tyrimai⁴ rodo, kad:

1. Egzistuoja sąsaja tarp atvirumo ir ekonomikos augimo: tyrimai rodo, kad ilguoju laikotarpiu demokratijos lygis lemia ir ekonomikos augimą.
2. Visuomenės vykdoma viešųjų lėšų panaudojimo analizė ir stebėseną gali sumažinti korupcijos rizikas, viešųjų lėšų nutekėjimą, tyrimai rodo, jog tai gali veikti taip pat efektyviai, kaip auditavimas, tačiau padeda sutaupyti trigubai daugiau kaštų. Atvirumo iniciatyvos gali sumažinti korupcijos rizikas viešųjų pirkimų, sveikatos priežiūros ir kitose srityse.
3. Visuomenės įtraukimo iniciatyvos (pavyzdžiui, dalyvaujamas biudžetas) yra susijęs su didesne grąža į valstybės biudžetą, didėja gyventojų pasiryžimas mokėti mokesčius.
4. Atviri skaitmenizuoti viešieji pirkimai prisideda prie viešųjų lėšų ir laiko sutaupymo (didėja konkurencingumas, visuomenė aktyviau stebi ir reaguoja į galimus pažeidimus). Tai rodo Ukrainos, Pietų Korėjos, Moldovos ir kitų valstybių pavyzdžiai.

Šia priemone siekiamas kokybinis pokytis, kad viešojo sektoriaus veikla būtų paremta atviro viešojo valdymo principais, o konsultavimasis su visuomene rengiant sprendimus taptų įprasta praktika (visos ministerijos pasiektų aukštą konsultavimosi brandos lygį). Tuo pačiu augtų visuomenės aktyvumas bei pasitikėjimas valdžios įstaigomis, stiprėtų dialogo kultūra. Tai padėtų kurti sąlygas viešojo valdymo atvirumo plėtrai.

Siekiant užtikrinti atvirumo pokyčių mastą ir tvarumą, svarbu užtikrinti nuoseklų atvirumo lygį ir pokyčių stebėseną. Įgyvendinant į pažangą orientuotus atvirumo projektus būtų sudaromos sąlygos atvirumo praktikoms įsitvirtinti įvairaus lygmens įstaigose, skirtingu sprendimo priėmimo etapu.

Pokyčiui vertinti bus naudojama atvirumo brandos vertinimo metodika, rengiama atskirai nuo pažangos priemonės. Atvirumo brandos vertinimo metodika bus viešojo valdymo rodiklių indekso dalis. Šiuo metu atvirumo brandos vertinimo metodika yra rengiama kartu su kitų viešojo valdymo rodiklių vertinimo metodika. Planuojama, kad atvirumo brandos vertinimo metodiką sudarys trys tematinės sritys: skaidrumas, atskaitingumas ir dalyvavimas, rodikliai matuos įstaigų bendradarbiavimo su visuomene kokybę, viešos informacijos prieinamumą bei viešųjų konsultacijų mastą. Metodika rengiama VRM užsakymu bendradarbiaujant su EBPO. Greta to, EBPO šiuo metu rengia Atviro, įtraukaus ir atstovaujamojo valdymo indeksą (OECD Open, Participatory and Representative Government Index), pagal kurį bus vertinamas visų EBPO valstybių atvirumo lygis.

Ši priemonė papildo ir yra susijusi su Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pažangos priemone Nr. 09-003-02-07-12 „Didinti visuomenės ir NVO dalyvavimą sprendimų priėmimo procesuose“ bei Teisingumo ministerijos pažangos priemone Nr. 13-001-08-01-05 „Išveikinti galiojančio teisinio reguliavimo poveikio ex post vertinimą“.

III SKYRIUS ALTERNATYVŲ ANALIZĖ

PIRMASIS SKIRSNIS PLĖTROS PROGRAMOS PAŽANGOS PRIEMONĖS ALTERNATYVOS

Alternatyva 1. Atviro viešojo valdymo projektų atranka, įgyvendinant horizontalias veiklas

Numatomos veiklos: atvirumo projektų atranka, grįsta horizontalių veiklų įgyvendinimu.

Tikslinės grupės: viešojo sektoriaus įstaigos (ministerijos ir joms pavaldžios įstaigos, Vyriausybės kanceliarija, kitos įstaigos).

Projektų vykdytojai: viešojo sektoriaus įstaigos (ministerijos ir joms pavaldžios įstaigos, Vyriausybės kanceliarija, kitos įstaigos).

Siekiami rezultatai: alternatyva siekiama užtikrinti tvarų atvirumo projektų vystymą, juos finansuojant kaip horizontalias, atvirumo brandą įvairiose srityse didinančias veiklas.

Finansavimo apimtis (2024-2030 m.): 800 tūkst. eur.

Finansavimo forma: projektinis finansavimas.

Alternatyvos kontekstas:

1. Pažangos priemonės lėšomis užtikrinamas tvarus atvirumo projektų finansavimas;
2. Atvirumo plėtros siekiama įvairiose srityse;
3. Projektų atranka grindžiama visuomenės poreikiu ir bendradarbiavimu su ne tik viešo sektoriaus atstovais;
4. Sukuriama nauja platforma tolimesniai bendradarbiavimui tarp visuomenės ir valdžios su atvirumu susijusiems klausimams spręsti.

Projektų atrankos kriterijai:

1. Projekto aktualumas – projektų atrankos metu nustatomos pagrindinės kryptys, kurios atvirumo plėtros kontekste bus svarbiausios artimiausiu metu, pagal jas renkama, kiek projektas aktualus kontekstui;
2. Galima projekto įtaka atvirumo plėtrai – renkant projektus stebima, kiek projektas gali paveikti atvirumo plėtrą pagal penkis lygmenis, priklausomai nuo veiksmo pobūdžio ir galimo poveikio (sistemos, sėkmės, strateginis, veikimo ar įrankių lygmuo). Atrankos metu gali būti nuspręsta, kurio lygmens problemą aktualiausia spręsti tuo metu ir pagal tai renkama projektus.
3. Projekto efektyvumas – projekto poveikis pakankamai reikšmingas atvirumo pokyčiams, palyginus su jam įgyvendinti reikalingais kaštais.

Projektų atrankos eiga:

³ Tarptautinė iniciatyva „Atviros Vyriausybės partnerystė“ (OGP, angl. [Open Government Partnership](#)). 2009 m. JAV ir Brazilija inicijavo Atviros Vyriausybės partnerystės tarptautinę programą. Iniciatyvoje šiuo metu dalyvauja [76 pasaulio valstybės](#), įskaitant Estiją, Latviją, Ukrainą, Vokietiją bei daugelį kitų Europos valstybių. Ši iniciatyva – tai tarptautinė platforma, padedanti vyriausybėms siekti didesnio skaidrumo, atskaitomybės ir visuomenės dalyvavimo sprendimų priėmimo procese. Bendradarbiavimas, gerosios patirties mainai ir naujos technologijos atveria šalims galimybes tobulinti valdymo praktiką valstybės, regionų ir instituciniu lygmenimis.

⁴ Open Government Partnership, „Sceptic’s Guide to Open Government“. https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2018/09/SKEPTICS-GUIDE_20180710.pdf

1. Nustatomi projektų atrankos kriterijai. Juos svarsto Vyriausybės kanceliarijos sušaukta Atviros Vyriausybės darbo grupė. Darbo grupės nariai – viešo, nevyriausybinio bei privataus sektoriaus atstovai, kai viešo sektoriaus atstovai sudaro ne daugiau nei pusę darbo grupės narių. Darbo grupės sudėtis tvirtinama Vyriausybės kanclerio.
2. Darbo grupė, padedama Vyriausybės kanceliarijos atstovų, organizuoja projektų atranką, grįstą skaidrumo, atskaitomybės ir dalyvavimo principais. Viešųjų konsultacijų metu sprendžiamos esminės tematinės kryptys ir kiti aspektai.
3. Atrinkti projektai toliau perduodami vystyti įgyvendinančioms įstaigoms.
4. Patvirtinami atrinktų atvirumo projektų aprašai ir integruojami į „Atviros Vyriausybės veiksmų planą“.

Alternatyva 2. Atviro viešojo valdymo projektų atranka, įgyvendinant sektorines veiklas

Numatomos veiklos: atvirumo projektų atranka, grįsta iš anksto numatytais strateginiais dokumentais orientuojantis į atvirumo plėtrą konkrečiuose sektoriuose.

Tikslinės grupės: viešojo sektoriaus įstaigos (ministerijos ir joms pavaldžios įstaigos, Vyriausybės kanceliarija, kitos įstaigos).

Projektų vykdytojai: viešojo sektoriaus įstaigos (ministerijos ir joms pavaldžios įstaigos, Vyriausybės kanceliarija, kitos įstaigos).

Siekiami rezultatai: atliekama atvirumo projektų atranka remiantis jau numatytais strateginiais darbais vystant atvirumą konkrečiame sektoriuje.

Finansavimo apimtis (2024-2030 m.): 800 tūkst. eur.

Alternatyvos kontekstas:

1. Atvirumo projektai atrenkami pagal iš anksto numatytus strateginius darbus didinant atvirumą parinktose iniciatyvose;
2. Atvirumo projektų atranka nukreipta į atvirumo plėtros tobulinimą vienoje tematinėje srityje (priklausomai nuo įgyvendinančios organizacijos);
3. Sukuriama erdvė dalintis gerosiomis atvirumo plėtros praktikomis tarp įgyvendinančių organizacijų viešajame sektoriuje.

Projektų atrankos eiga:

1. Organizuojamos viešosios konsultacijos dėl pagrindinių atvirumo plėtros projektų krypčių. Viešųjų konsultacijų metu surinkti rezultatai analizuojami pagal tematinės sritis.
2. Ministerijos, joms pavaldžios įstaigos ir kitos viešo sektoriaus įstaigos informuojamos apie viešųjų konsultacijų rezultatus. Pagal juos viešojo sektoriaus įstaigos pateikia siūlymus, kaip planuojama ar jau yra įgyvendinami viešųjų konsultacijų metu išgryninti sprendimai.
3. Bendradarbiaujant su skirtingų sričių socialiniais partneriais ir turinio ekspertais pasirenkami projektai, pateksiantys į „Atviros Vyriausybės veiksmų planą“.
4. Atvirumo projektų aprašai pildomi institucijų ir yra integruojami į „Atviros Vyriausybės veiksmų planą“.

ANTRASIS SKIRSNIS PLĖTROS PROGRAMOS PAŽANGOS PRIEMONĖS GERIAUSIOS ALTERNATYVOS PASIRINKIMAS

Analizei pasirinktos dvi alternatyvos:

Alternatyva 1. Atviro viešojo valdymo projektų atranka, įgyvendinant horizontalias veiklas
 Alternatyva 2. Atviro viešojo valdymo projektų atranka, įgyvendinant sektorines veiklas.
 Pažangos priemonei įgyvendinti bus taikoma **Alternatyva 1. Atviro viešojo valdymo projektų atranka, įgyvendinant horizontalias veiklas.**

Iki šiol atvirumo plėtros projektų atranka vykdyta jau penkis kartus, todėl konstruojant alternatyvas yra remiamasi anksčiau sukaupta patirtimi, ekspertų ir kitų suinteresuotų šalių atstovų rekomendacijomis. „Atviros Vyriausybės partnerystės“ planai buvo kuriami ir iki šiol, tačiau jie buvo nepakankamai ambicingi bei neatitinkantys visuomenės poreikių ir lūkesčių. Tai pastebi ir nepriklausomi tyrėjai, kurie pabrėžia, kad atvirumo plėtros projektų mastas ir įtaka atvirumo brandai mažėja, kai nėra sukuriama pakankamai erdvės visuomenei įsitraukti ir daryti realų poveikį atrenkant atvirumo plėtros projektus. Tai gali neigiamai prisidėti prie mažėjančio visuomenės pasitikėjimo viešuoju sektoriumi bei noru įsitraukti į tolimesnes veiklas.⁵ Pagal šias rekomendacijas ir pastabas buvo išgrynintos dvi alternatyvos.

Alternatyvų analizei taikoma sąnaudų ir naudos analizė derinant su daugiakriterine analize.

Sąnaudų ir naudos analizė rodo, jog pažangos priemonės investicijos į atvirumo plėtros projektus nepaisant projektų atrankos būdų padengia visuomenės patiriamus kaštus dalyvaujant sprendimų priėmimo procesuose. Taip yra, nes abejomis priemonėmis siekiama, kad visuomenė bei kitos suinteresuotos šalys turėtų galimybę kokybiškai dalyvauti sprendimų priėmimo procese. Tuo metu nepakankamai atviras ir skaidrus viešasis valdymas skatina pilietinės visuomenės atstovus, nevyriausybinės ar verslo organizacijas skirti papildomai išteklių teisėkūros procesų stebėsenai bei advokacijai. Sukūrus sąlygas įgyvendinti tvarius ir visuomenės poreikius atitinkančius atvirumo projektus, nuosekliau vyktų atviro viešojo valdymo plėtra, suteikianti galimybę patirti mažiau kaštų asmenims, dalyvaujantiems viešosios politikos formavimo procesuose. Taip pat gali būti sumažinamos rizikos, susijusios su visuomenės nepasitenkinimu ir priimamų sprendimų pertekliumi bei taisymu: viešosios konsultacijos ir kiti visuomenę įtraukiantys būdai padeda iš anksto numatyti kilsiančius iššūkius dėl teisės akto projekto įgyvendinimo ir kt.

Alternatyva 1 sudaroma galimybė rengti labiau horizontalius, kelias tematines sritis padengiančius projektus. Kita vertus, Alternatyva 2 galima konkrečiau ir giliau spręsti su atvirumu susijusias problemas specifinėse tematinėse srityse (pavyzdžiui, sveikatos apsauga, švietimas ar kt.).

Toliau analizuojant remiamasi daugiakriterine analize, kurios kriterijai išgryninti remiantis atvirumo samprata bei principais.⁶ Pagrindiniai kriterijai daugiakriterinei analizei apima šiuos principus, kuriais remiantis projektų atranka būtų pakankamai atvira:

1. Skaidrumas – viešojo sektoriaus veikimo būdas, kai informacija yra pateikiama viešai ir aiškiai. Principas apima informacijos sklaidą, komunikavimą, atvirumą, viešumą, sprendimų priėmėjų atsakomybę ir tų sprendimų pagrįstumą bei aiškumą.
2. Atskaitomybė – atsiskaitymas už savo darbus suprantamai ir gyventojams patogiomis formomis (pasiekti rezultatai, finansavimas priimtų sprendimų pagrindimas). Atskaitomybės principas įgyvendinamas teikiant ataskaitas už atliktus darbus, užtikrinant grįžtamąjį ryšį, argumentuojant po kiekvieno svarbaus proceso apie priimtus sprendimus.
3. Dalyvavimas – galimybė pilietinės visuomenės atstovams (ekspertai, suinteresuotos šalys, verslo, nevyriausybinių sektoriaus atstovai ir kt. grupės) daryti įtaką priimamiems

⁵ Open Government Partnership, Nepriklausomas priežiūros mechanizmas, Veiksmų plano apžvalga, Lietuva 2021-2023 m. https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2022/03/Lithuania_Action-Plan-Review_2021-2023_LT.pdf

⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija, Atviros Valstybės samprata ir principai, https://issuu.com/pilieciai/docs/susitarimas_d_l_atviros_valstyb_s_sampratos_ir_pri

sprendimams, gali laisvai reikšti savo nuomonę, svarstyti aktualius klausimus, teikti diskusinius klausimus, pasiūlymus įvairiomis formomis ir būdais (pasiūlymų siuntimas raštu, apskritojo stalo diskusija, darbo grupė ir kt.). Dalyvavimas apima asmenų ir visuomeninių organizacijų informavimą, konsultavimąsi, įtraukimą ir įgalinimą, taip pat jis neatsiejamas nuo informacijos pateikimo aiškiai, paprastai ir suprantamai.

4. Duomenimis grįsti sprendimai – priemonės, padedančios siekti tvarių ir kokybiškų sprendimų. Siekiant įgyvendinti principą rengiamos viešosios konsultacijos, pasitarimai su socialiniais partneriais, informacija apie svarstomus sprendimus pateikiama viešai, visuomenei sudaromos sąlygos su ja susipažinti ir dalyvauti, naudojami atviri duomenys, remiamasi moksliniais tyrimais ir kt. šaltiniais.
5. Bendradarbiavimas – pokyčių ir problemų sprendimo būdas, kai viešojo sektoriaus organizacijos sprendimų paieškai telkia vidaus bei išorės ekspertines žinias ir patirtį. Bendradarbiavimas vyksta organizacijos, tarpinstituciniu ir tarpsektoriniu lygmenimis politikos formavimo, įgyvendinimo ir vertinimo etapuose.

Atvirumo principai kaip vertinimo kriterijai parinkti, nes jie atitinka ekspertų teikiamas rekomendacijas dėl „Atviros Vyriausybės partnerystės“ plano rengimo ir projektų atrankos principų.⁷

Kiekvienam iš kriterijų galima skirti nuo 0 balų (atvirumo principas visiškai neįgyvendinamas) iki 10 balų (atvirumo principas įgyvendinamas labai gerai).

Alternatyvai 1 skiriama po 10 balų už kiekvieną kriterijų: atsižvelgiant į skaidrumo, atskaitomybės, dalyvavimo, duomenimis grįstų sprendimų ir bendradarbiavimo principus, per atvirumo projektų atranką įmanoma išpildyti visus šiuos kriterijus. Visuomenei sudaroma galimybė viso proceso metu stebėti veiklas, už kurias nuolat atsiskaitoma viešai, o stebėseną vykdoma įgyvendinančioms institucijoms teikiant projektus ir jų ataskaitas. Alternatyvoje 1 projektų atranka grindžiama nuolatine galimybe įsitraukti visuomenės narius ir išsakyti savo poreikius, juos derinant su įvairių organizacijų teikiamomis rekomendacijomis, gerosiomis praktikomis, duomenų analize.

Alternatyvai 2 10 balų skiriama už atskaitomybės įgyvendinimą, nes projektų atranka remiasi nuolatine siūlomų projektų peržiūra ir įvertinimu, kurie prieinami viešai. Po 8 balus skiriama už skaidrumo, duomenimis grįstų sprendimų ir bendradarbiavimo principų įgyvendinimą, nes ne visose veiklos planų planavimo stadijose visuomenei yra sudaroma galimybė stebėti ir įvertinti priimamus sprendimus (pavyzdžiui, priimamus dėl politinės valdžios parinktos krypties). Dėl šios priežasties, už dalyvavimo principo įgyvendinimą taip pat skiriama mažiau balų – 7, nes egzistuoja galimybė įsitraukti, dalyvauti viešosiose konsultacijose, visgi, jų rezultatai gali nulemti veikiau pasirinkimo kryptį, o ne patį turinį, už kurio plėtojimą atsakingos projektą įgyvendinančios organizacijos.

Atsižvelgus į daugiakriterinę analizę, pažangos priemonei įgyvendinti pasirinkta **Alternatyva 1, kuri užtikrina didesnę visuomenės dalyvavimą ir skaidrumą priimant sprendimus dėl atvirumo plėtros projektų atrankos.**

⁷ Open Government Partnership, OGP National Handbook – Rules and Guidance for Participants, 2022 m.